

reč iz njega vročino 5000 stopinj, tako da v tej vročini se železo topi o 5 minutah, kar se pri drugem ognju zgodi še le o 2 urah; — steklo se stopi v 2 urah z vročino petroleja, sicer še le o 16 urah. — Ta iznajdba bo neizrečeno veliko spremenila v fužinah, kovačnicah in družih fabrikah, ki z ognjem delajo.

### Gospodarske skušnje.

*Kako se po krmi, ki jo prešič dobiva, spreminja dobrota njegovega mesa.*

Na več krajih Angleškega so živinorejci delali skušnje, da bi natanko zvedeli, kako dela krma na meso pitavnih prešičev. Časnik „Prager landw. Wochenblatt“ nam o tem poroča sledeče: Prešiči, ki so bili pitani z mlekom in siratko, so dali najbolj okusno meso, pa so se tudi odebelili v najkrajšem času. Tudi z ječmenom pitani prešiči so dali unim precéj enako meso. Meso z graham in ovsem pitanih prešičev je bilo okusno, pa nekako bolj vitrasto, njihova slanina (špeh) je bila dobra in jedrnata. Meso samo s turšico pitanih prešičev je premehko in taka je tudi slanina, odebelili pa so se močno. Prešiči samo s krompirjem pitani dali so slabo, neokusno, bolj gobasto meso, ki se zelo ukuha. Meso s frišno rdečo deteljo pitanih prešičev je bilo neokusno in neke posebne rumene barve. Če so se prešiči večidel pitali z lanenimi prešami in pa ječmenovimi otrobi, imeli so rahlo, mastno meso z zopernim okusom. Z bobom ali fižolom pitani prešiči so dali bolj trdo, težko prebavljivo in ne kaj okusno meso. Pitanje z želodom se ne hvali, daje tudi manj okusno meso.

*Da sadne peške in koščice hitreje kalijo.*

Naj se poišče kraj blizu hiše ali hleva ali kje drugod, kamor podnevi solnce najbolj sije. Tu naj se naredi svečana meseca luknja en čevelj globoka, široka pa po množini nabranih pešká. Ta luknja naj se na pol s konjskim gnojem napolni, čez-nj pa naj se potrese za 1 palec na debelo dobre čiste prsti. Ko je to storjeno bilo, naj se vzamejo peške in s čisto prstjo pomešajo; take pomešane peške se denejo v plateno culo, ki se zaveže, da peške iz nje ne padejo, in cula naj se z roko potlači tako, da peške ne ležijo na debelo v njej. Tako na široko podelana cula pešká se položi v gori popisano luknjo, na-njo se pa za en palec na debelo potrese dobre čiste prsti. O suhem vremenu se mora ta luknja polivati z mlačno vodo. Do 6. tedna začno peške že gotovo kaliti. Ko se to zapazi, naj se cula iz luknje prav rahlo vzame in peške naravnost v drevesnico nesó, kjer se v gredice po  $\frac{3}{4}$  palca globoke po palcu narazen vsadijo in potem z roko rahlo zagrebejo. Če je vreme suho, je treba sajenke večkrat s postano vodo v škropilnici politi. Kdor je to skusil, se bo kar čudil, kako hitro začno peške kaliti in skoro vse enako v drevesica zrašati se. Tudi pozneje tako izrejena drevesica veselejše in krepkejše rastejo memo unih, ki so po navadi bila v jeseni v gredice vsejana. — Koščice češpljeve in češnjave itd. naj se pa že v jeseni meseca novembra tako ravnaajo in vidilo se bo, da bodo kakor peške začele spomladi kaliti.

### Jezikoslovne stvari.

#### Kaj smo? in česa hočemo?

(Dalje.)

A pri tem — to je poglavitno — ne pustimo iz misli, pod kako vladavino (vladno sistemo) se je izvedlo vse to. Zgodilo se je največ pod vladavino slo-

venski stvari manj ali več neugodno, neprijazno, ki buditeljem narodne svesti ni vedela nikake hvale, ki je slovensko produkcijo v gledišči štela za zlosluten dogodek in izdajanje kmetijskega časnika za izpodkopavanje državnih podslomb.

Mislimo si pa nasproti, da smo leta 1830. o dôbi slovanskega prebujenja po Avstriji krenili na drugo pot, oklenivši se hrvatsko-srbskega jezika, da sta Preširen in Koseski udarila za St. Vrazom, da so se „Novice“ in knjige vse tiskale v hrvatsko-srbskem jeziku, — bi li — pri enakih vladnih načelih — mogel vspeh biti onolik, kolikoršen je zdaj, če tudi nas v vsem še ne zadovoljava? Vsakdo mora odgovoriti, da ne bi bil. Pustivši na stran uganjko meni nerazrešno, odkod bi bili vzeli pisateljev večjih hrvatskemu jeziku in poznavajočih slovenske okolnosti in potrebe, dovolj je vzeti na um, da bi hrvatska pesem, hrvatska knjiga, katere Slovenec brez učitelja ne razume po vsem, kje kod ne razume čisto nič, ne bila našla oglasa ali odmeva v njegovem srci, da bi mnogo jačji in drzniji bil odpor z nemškutarske strani, po imenu od birokracije, ki svojo mržnjo do slovanstva rada zakriva službenimi obziri in kateri je uže doslej čistiti slovenščino in hrvatiti jo bilo eno; z eno besedo, da bi nemštvo bilo precvetalo, slovenstvo umiralo.

A drugače bi se bilo moglo iziti, da je vlada sama hotela Slovence in Hrvate zlit v en živelj, da se je v ta smoter nastavila in pognala cela državna mašina, to šola, to urad, to prižnica itd.

Takisto bi res šlo! Nego kar ni bilo, kar še zdaj ni, to nam tukaj ne more biti merodavno.

Slutim, da se utegne komu uže pri sami misli o tem milo storiti, a vsilovati vprašanje: ali bi bilo želeti, da nam se kedaj slovenščina zlije v hrvaščino? Kakor sem uže gori namignil, to vprašanje ni danes na vrsti, torej volim na nj ne odgovoriti; samo toliko stoji, da je hrvatski, recimo — da zamere ne bode — hrvatsko-srbski jezik najlepših eden, razvijajoč se — kakor je najbolj mogoče — prirodnim putem.

Po zdanjem stanji stvari velevala nam vse še držati se vztrajno poti, po kateri smo do zdaj hodili. Z ene strani dalje neutrudno delati na to, da jezik očistimo peg, ki ga grdi, in da otrebimo z njega nesnago, katero je tujstvo na-nj nanoslo; — z druge strani pa je treba po dobrih vzorih likati jezik, da se prileže, djal bi, tudi gospôskim ustom, — bogatiti in razvijati ga — ne odmikajoč se od drugih Slovanov — bolje in bolje, da ga priljubi tudi omikani svet, vaje vseh tenkosti, odličic ali nuans in finosti drugih jezikov, katerih doslej, žalibog, pogostoma v našem pogreša; ustanoviti za trdno naučne ali znanstvene izraze (terminologijo), a to največ po zgledu naprednejših Slovanov, sosebno Rusov in Hrvatov; z eno besedo, ostvariti in ugladiti jezik, kateri si bode z lepoto svojo, z notranjo svojo vrednostjo in izvrščino osvajal srca. \*)

(Dal. prih.)

### Slovansko slovstvo.

\* Uvodno predavanje što ga je imao na hrvatskom sveučilištu Franje Josipa I. dne 25. listopada god. 1878. učitelj slavenskih jezika dr. Fr. J. Celestin. — U Zagrebu. Tiskarski i litografski zavod C. Albrechta. 1878. Mala 8°. 13 str.

Gosp. dr. Celestina ime je vsakemu prijatelju slovenskega slovstva novejšje dôbe dobro znano. Svoj prvi „debut“, če se ne motimo, je imel ta odlični naš

\*) V zadnjem listu na strani 46. v 35. vrsti odzgoraj beri: „lika si narod sam govorico.“

pisatelj v nekdanji Jurčičevi „Vili“ (l. 1865.), kjer so natisnene ena njegovih povesti in nekatere pesni, a potem se je glasil v „Glasniku“, v „Zvonu“, v „Narodu“ itd. Izdal je tudi leta 1875. obširno nemško pisano delo „Russland seit Aufhebung der Leibeigenschaft“, katero se je z navdušenjem sprejelo v učenjaških krogih, kajti vėšči g. pisatelj je proučeval Rusijo v nje srci in je nam narisal natančno sliko nje političnih, socijalnih in literarnih razmér, kakor še nikdo pred njim. Zdaj je g. dr. Celestin učitelj slovanskih jezikov na zagrebškem Franc-Jožefovem vseučilišču, kjer je imel dne 25. novembra 1878. leta svoje uvodno predavanje v hrvatskem jeziku. Tega predavanja tendencija je tudi za nas Slovence v nekaterih točkah jako važna, zato spregovorimo nekoliko o nji.

S početka svojega predavanja čestiti naš rojak poudarja važnost staroklasičnih jezikov in slovstev, katera so temelj formalnemu našemu razvoju. „Ali na tem temelju nam je zidati dalje“ — piše g. dr. Celestin — „dopolnovati nam je splošno naobraženje s spoznavanjem kulturnega razvoja vseh evropskih narodov. In v tem obziru so često imeli naopačne misli filozofi od Platona in Aristotela do današnjih dní. Osobito mlajši in manjši narodi so v nevarnosti, ako si ne umó razširiti króga svojih nazorov, zato je zlasti spoznavanje slovanstva in slovanskih prevažno za nas, če tudi ni rešeno s tem, da bi vsak posameznik se imel učiti vseh slovanskih jezikov, kakor zahtevajo nekateri ognjevití domoljubi. Posameznikom se je učiti nekaterih slovanskih jezikov, a tako bode kedaj celina národne inteligencije dosegla pogojev, potrebnih za „slavenoznanje“.

Dalje razvija gosp. dr. Celestin slušalcem praktično svojo metodo, po kateri bode predaval slovanske jezike, in omenja tudi nekaterih razlik med njimi. O ruščini, na pr. piše, „da se je razvila na osnovi cerkvenoslovenskih knjig in pod uplivom mestnega govora, posebno velikoruskega jezika, ki se deli na 1) moskovsko narečje, 2) na novgorodsko (na sever od moskovskega), 3) na „rjazansko“ (na jugu) in na vladimirsko (na iztoku) itd. Sploh se more reči, da je ruščina vrlo bogata v oblikah, ako tudi imajo svoj korén v iztočnikih. Potler navaja g. dr. Celestin nekatere prilike iz ruščine in sklepa svojo zanimivo brošuro z opominom na svoj nálog, učiteljsk in domoljuben, pišóč, da smo vsi pozvani, po najboljši kreposti svoji pospeševati napredek in razvoj svojega národa in mile nam domovine“. To je tudi naša misel, in srečno je zagrebško vseučilišče, ker ima takega izvrstnega učenjaka.

Charpentier.

## Slovstvene stvari.

### Letopis Matičin za 1878. leto,

katerega 3. in 4. snopič se ravno zdaj razpošilja, obsega na 30 pôlah sledeče članke:

Običaji slovanski, spisal prof. Fr. Hubad.

Življeji človeški in njih upliv na organizem človeški; prirodopisno-fiziologične črtice, spisal dr. Janez Bleiweis.

Inocencij III.; zgodovinska podoba, po virih spisal Borin.

Nebeške komedije (Divina commedia) Dante Alighieri-a I. oddelek: „Paklo“, po originalu poslovenil Jovan Koseski.

Staro- in novoslovenske črtice, spisal R. B.

Elen ali Elend; slovanska beseda, spisal J. Navratil.

Tomaž Chrön, pesnik, mecén umetelnosti in podpornik vednosti; kulturno-zgodovinska študija, spisal pl. P. Radics.

Slovani v Andaluziji; prevél Fr. Hubad.

Zakaj Slovani spoštujejo lipo; po dr. B. Šulekovem spisu posnel Jos. Charpentier.

Oroslaf Caf; spisal Raičev Božidar.

Fómuška in Fímuška; prevél prof. F. M. Štifter.

Dvoje imenitnih dolnje-štajerskih mest: a) Starodavno mesto Ptuj; zgodovinska črtica; po Krempljevih spisih J. L. b) Ljutomer; po spisih Mucharjevih, Krempljevih in Hofrichterjevih, sestavil J. L.

Črnogorski in srbski zdravniki samouki; spisal J. Navratil.

Kres v Istri; zapisal J. V. — Pesmica pri Kresu.

Obrazci iz prirode in života na Tatrah; priredil Lavoslav Gorénjec, Podgoričan.

Pisma o Bosni in Hercegovini; spisal J. Navratil.

Bibliografija slovenska od začetka 1877. leta do 1. januarija 1878. leta.

Poročilo o delovanji „Matice Slovenske“ 1878. leta; sestavil Andrej Praprotnik.

Imenik Matičinih udov.

## Glasbene stvari.

### Cerkvene pesmi.

\* 16 cerkvenih pesmi je zložil P. Hugolin Sattner, znani iskreni Cecilijanec. Mi Slovenci moramo, ako hočemo častno mesto med drugimi narodi zavzeti, v vsem tudi ž njimi napredovati; kar je dobrega, pridržimo radi, kar pa je slabega, nevrednega, nadomestujmo z boljim blagom. Če zaostanemo, gremo nazaj. V muzikalnem oziru imamo gotovo še mnogo delati, da se približamo drugim slovanskim narodom, zato so nam dobro došle mile, lepe pesmice v prav lahkem slogu (stilu)! Zložena so za mešani zbor, pet napevov pa je vzetih iz zbirke „Cecilija“ od Mohra; 6 jih je za sv. maše, 4 so Marijine, 3 k Jezusu, 1 križev pot in 2 Tantum ergo. Dobivajo se pri gosp. skladatelji v Novomestu (v samostanu) ali pri vredništvu „Cerkv. Glasbenika“ (v Alojznici v Ljubljani) po 50 kraje.

## Zgodovinske stvari.

### 0 dr. Jos. Perwolfovem delu „Slavjansko-orientalno vprašanje“ zvanem.

Piše Fr. Potočnik.

(Dalje.)

III.

Nemčija, koje cesarji so bili navadno ob enem kralji česki in ogerski, Poljska in Rusija, bile so v prvi vrsti poklicane, odrešiti Evropo od turške in tartarske golazni. Druge evropske države so bile deloma premale in odvisne, deloma pa, kakor Francija, Anglija in Španija, preveč oddaljene od vzhoda. Nemčija pa je imela svoje lastne zmešnjave in bóje, zdaj s Francosko, zdaj z Burgundom, zdaj z Italijo, in se je že tačas tako malo, kakor danes, brigala za trpljenje Slovanov na Turškem; potem pa so se začele nesrečne verske vojke, in Nemcem se je bolj važno zdelo, pobijati se med seboj zavoljo kakih verskih prepričanj, nego v zvezi z drugimi narodi, osobito z Rusi, vdariti na skupne sovražnike vsega kristijanstva. Čehi sicer so vplivali na svojega kralja, nemškega cesarja. „Naš česki narod — pravi nek rokopis iz leta 1594. — ima s Turki, zakletimi sovražniki kristijanstva, zaradi brambor Ogerske (sic!) že več ko sto let sém, posebno pa zdaj veliko opraviti, in bo še opraviti imei.“